

RS AU § 37 Myndighetsdialog för ny transmissionsnätförbindelse till Gotland

Ärendenummer: RS 2023/2393

Arbetsutskottets förslag till regionstyrelsen

- Regionstyrelsen beslutar att godkänna upprättat yttrande och att inge detta till Svenska Kraftnät.

Sammanfattning

Svenska Kraftnät genomför en myndighetsdialog som ett steg i anläggandet av en ny elförbindelse mellan Gotland och fastlandet. Den 12 december hölls en digital myndighetsdialog om alternativa lägen för kabeldragningar mellan Gotland och Småland. Dragningarna gäller dels i Östersjön, dels nedgrävda kablar på land till anslutningspunkt på stamnätet respektive elnätet på Gotland. Vid den digitala dialogen deltog förutom Svenska Kraftnät, även representanter från regionstyrelseförvaltningen, teknikförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen samt regionråd.

Region Gotland har getts möjlighet att inkomma med ett yttrande över det underlag som presenterats. För att tidsmässigt klara av att hantera ärendet både i miljö- och byggnämnden och i regionstyrelsen behövs anstånd till 6 mars 2024, vilket Svenska Kraftnät också har beviljat.

Region Gotland föreslås avge ett samlat yttrande där miljö- och byggnämnden och regionstyrelsen bidrar med de perspektiv där respektive nämnd är sakkunnig och innehar mandat att fatta beslut.

Miljö- och byggnämnden hanterar ärendet genom att anta ett yttrande där nämnden lämnar synpunkter som berör planeringsförutsättningar på Gotland och tar hänsyn till pågående och kommande planering utifrån bland annat detaljplaner och översiktsplan. Nämnden bevakar den kommande ledningens påverkan på bebyggelse och boendemiljö. Nämnden ser även på andra markförhållanden som berör nämndens verksamhet, det gäller exempelvis naturvärden, kulturvärden, skydd mot buller eller markföroreningar och påverkan på vattenskyddsområden.

Regionstyrelsen hanterar perspektiv som bland annat rör säkerhet och beredskap, långsiktigt tryggad energiförsörjning, regional utveckling och behovet av fortsatt dialog. Regionstyrelsen beslutar om ett samlat yttrande där även miljö- och byggnämndens synpunkter ingår.

Bedömning

Miljö- och byggnämnden planerar 2024-02-08 att behandla ett yttrande som sammanfattas nedan. Det kompletta yttrandet som nämnden behandlar återfinns i bilaga till denna tjänsteskrivelse. Nedan sammanfattning av miljö- och byggnämndens yttrande utgör en del av det samlade yttrande som här ligger på regionstyrelsens bord för beslut.

Miljö- och byggnämndens sammanfattande synpunkter (*justeras utifrån texten i det slutliga yttrandet*)

- **Val av stationslokalisering på Gotland**

Fastigheten Stenkumla Forse 1:22 har en gällande detaljplan vars syfte är att möjliggöra för utbyggnad av elnätsstation. Miljö- och byggnämnden anser att detaljplanens syfte fortfarande är aktuellt och finner inte någon anledning att lägga tid på att återigen undersöka alternativa stationslokaliseringar när markanvändningen på platsen vid Forse är lagligen bestämd till att användas för aktuellt ändamål. Svenska kraftnät har även tidigare konstaterat att om stationen skulle anläggas i ett annat läge skulle det innebära en större utbyggnad av det gotländska elnätet.

Det råder stor konkurrens om markanvändningen på Gotland och det är därför väldigt vanligt att planprocesser, bygglovsprövningar eller andra tillståndsprövningar överklagas och fördröjs vilket medför en stor risk för tidplanen.

- **Val av korridor för markkabel på Gotland**

Svenska Kraftnät redogör för tre alternativa korridorer:

Korridor Vibble-Forse:

Föreslagen korridor krockar med en hel del prioriterade intressen för utveckling inom området. Den utgår ifrån Södra hällarna som är ett kommunalt naturreservat med höga naturvärden och som även är ett viktigt rekreatjonsområde.

Miljö- och byggnämnden ser att föreslagen korridor riskerar att hindra utveckling av stadsutvecklingsprojekt Visborg som kan möjliggöra upp till 4 000 nya bostäder. Det krockar dessutom med översiktsplanens föreslagna utvecklingsområden i Stenkumla/Västerhejde.

Miljö- och byggnämnden anser därför att föreslagen korridor är olämplig och kan inte ställa sig bakom den.

Korridor Ygne-Forse:

Området är idag redan påverkat av nuvarande landtag/anläggning där bebyggelsen i området redan är influerad av befintlig elförbindelse. Det är den kortaste föreslagna ledningssträckan och berör minst antal fastigheter, max 80 st, där de flesta berörda fastigheter redan idag inskränks av ledningsrätt. Markåtkomst borde därav bli relativt lätt att hantera.

Det ligger inom påverkansområdet för försvarsmaktens riksintresse för buller eller annan risk. Delar av sträckan ligger inom Visby vattenskyddsområdes sekundära skyddszon. Vattenskyddsföreskrifterna ska följas och finnas med som underlag i den fortsatta processen.

Miljö- och byggnämndens bedömning är att detta alternativ är klart framkomligt.

Korridor Tofta/Gnisvärd-Forse:

Det är den längsta föreslagna ledningssträckan och berör också flest antal fastigheter, mellan 180-270 st. Det finns ingen befintlig ledningsrätt inom området. Det i kombination med att det berör så pass många fastigheter bör göra processen med markåtkomst besvärlig och tidskrävande.

Det finns inom området höga värden för friluftsliv och rekreation samt värdefulla naturtyper bl.a. kustnära permanenta sanddyner med örtvegetation som har ett högt prioriterat skydd inom EU. Det finns också mycket bebyggelse inom området där hänsynstagande behöver ske och påverkan kan bli stor genom inskränkningar.

Det ligger inom påverkansområdet för försvarsmaktens riksintresse för buller eller annan risk. Delar av sträckan kan hamna inom Tofta vattenskyddsområdes sekundära skyddszon. Blir det aktuellt ska vattenskyddsföreskrifterna följas och finnas med som underlag i den fortsatta processen.

Miljö- och byggnämnden anser att detta alternativ behöver utredas vidare innan en klar bedömning kan göras.

Miljö- och byggnämndens samlade bedömning gällande lokalisering av elnätsstation och korridor för markkabel

- Elnätsstationens lokalisering ska ske i det detaljplanelagda området i Forse, Stenkumla.
- Den föreslagna landkorridoren mellan Vibble och Forse är ytterst olämplig och ska avfärdas.
- Den föreslagna landkorridoren mellan Ygne och Forse är framkomlig och bör utredas vidare.
- Den föreslagna landkorridoren mellan Tofta/Gnisvärd och Forse kräver mer specificering och utredningar innan ett ställningstagande kan ske.

Regionstyrelseförvaltningen föreslår att regionstyrelsen i tillägg till miljö- och byggnämndens synpunkter ovan, beslutar om att också inge nedan synpunkter på det underlag som Svenska kraftnät presenterar:

Generella synpunkter på presenterat underlag

Säkerhet och beredskap

En redundant och robust elförsörjning till Gotland är som även Svenska kraftnät nämner centralt för Sveriges totalförsvarsförmåga. Utbyggnaden behöver ske skyndsamt. En försening av transmissionsnätsförbindelsen skulle ha stor negativ påverkan för Gotlands motståndskraft och uthållighet, och därmed för Sveriges säkerhet.

Med den förändrade hotbilden mot kritisk infrastruktur, inte minst undervatteninfrastruktur i Östersjöområdet behöver hänsyn tas till risken för antagonistiska hot, inte enbart som en övergripande utgångspunkt utan i samtliga delar så som kabelförläggning (sjö och mark), stamnätsstationer samt drift och underhåll. Elektronisk redundans för de två ledningarna är bra men med det försämrade säkerhetsläget förordar Region Gotland även geografisk redundans, att inte förlägga ledningarna i samma korridor. Ett aktivt och löpande säkerhetsskyddsperspektiv under projekttiden är även en viktig del.

Långsiktig trygghet och redundant energiförsörjning

Som Region Gotland tidigare uttryckt i brev till Svenska kraftnät, dnr RS 2023/1623, 19 oktober 2023, finns oro för hur robust helheten kommer att bli för Gotland i framtiden, samt oro för ökande kostnader för gotländska elkonsumenter

Kapaciteten i planerad ny förbindelse räcker för nu förutsett behov under 2030-talet, men innebär varken en framtidssäkring eller en tillförlitlig redundans. Med planerad utveckling på Gotland är det Region Gotlands bild att ytterligare en kabel behövs inom en snar framtid. Föreslagen AC-lösning är inte beprövad teknik och därmed kanske heller inte trygg och säker för framtidens behov. Region Gotland påminner om att det måste finnas utrymme för att planera för nästa steg, när nuvarande förbindelse som Vattenfall äger, har tjänat ut sin livslängd. I de havsbottenundersökningar som kommer att göras i detta projekt ser Region Gotland att det därför är önskvärt att även ta med kommande behov – inklusive ovan säkerhetsperspektiv om geografisk redundans.

Det Region Gotland hittills kunnat ta del av avseende planerna i Svenska kraftnäts Gotlandsprojekt skapar oro för hur robust helheten kommer att bli för Gotland i framtiden, samt för riskerna för ökande kostnader för gotländska elkonsumenter. Den oron förstärks av att den föreslagna lösningen bara till en begränsad del planeras inom Svenska kraftnäts ansvar och kräver att fler parter vidtar åtgärder i sina respektive nät. Det tyder på att Gotlands Elnät AB får ta kostnader, kostnader som enbart kan fördelas på de gotländska nätkunderna.

Regional utveckling

Den planerade förbindelsen är en infrastrukturåtgärd av mycket stor betydelse för utvecklingen av Gotland ur ett flertal perspektiv. Betydelsen av tillgången till en trygg och långsiktigt stabil elenergiförsörjning som ger förutsättningar för tillväxt och konkurrenskraft och som möjliggör för människor, företag och verksamheter att bo, etablera sig och utvecklas på Gotland, kan inte nog betonas. Det är därför viktigt att de lösningar som väljs har goda förutsättningar för genomförande och har en bred förankring hos berörda aktörer. Effekterna av en icke utbyggd eller försenad transmissionsförbindelse skulle bli kännbara inte bara för Gotland utan för hela Sverige. Tidsfaktorn är kritisk för att investeringar i infrastruktur ska kunna möjliggöra planerade investeringar i klimatneutral produktion. Totalförsvaret är beroende av stabil elförsörjning.

Region Gotland välkomnar möjligheten till dialog och ser gärna att Svenska kraftnät bedriver den fortsatta processen i samverkan med Region Gotland samt att myndigheten erbjuder tillfällen till fortsatt dialog och möjligheter för Region Gotland att föra fram synpunkter även utanför denna myndighetsdialog.

Regionstyrelseförvaltningen vill flagga för att kommande möten med Svenska kraftnät i närtid skulle kunna innebära att vissa frågeställningar rätas ut och att behov av revidering av förslaget yttrande uppstår.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Anders Lindholm, planeringsstrateg och Helena Andersson, ekostrateg, regionstyrelseförvaltningen.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelseförvaltningens förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse RSF, daterad 2024-02-06
- Bilaga 1. Förslag till samlat yttrande RS, daterat 2024-02-06
- Bilaga 2. Underlag för samråd gällande Svenska kraftnäts planerade stamnätsförbindelse mellan Gotland och fastlandet, COWI, februari 2012, inkom 2023-11-21
- Bilaga 3. Inbjudan myndighetsdialog, inkom 2023-11-21
- Bilaga 4. Karta myndighetsdialog, inkom 2023-11-21
- Bilaga 5. Tjänsteskrivelse SBF, daterad 2023-12-21
- Bilaga 6. Yttrande MBN daterat 2024-01-04, preliminär
- Bilaga 7. Beslutsprotokoll MBNAU 2024-02-08 (ej klart, biläggs senare)
- Bilaga 8. Region Gotlands tidigare brev till SVK, RS2023/1623, daterat 2023-10-23